

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Warszawa, dn. 24 czerwca 1920 r.

Oddział II Informacyjny

Ew 75 № 25257 / II

3910 T₂
R

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

Odpis raportu por. Michałskiego
L. 830 z dnia 10. czerwca r. o. przesyła się do wiadomości.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Szef Oddziału II.

Bohdanek
Płk. Szef. Gen.

Załącznik 1.

Otrzymują:

1. Adjutantura Generalna
2. M. S. Z.
3. M. S. Wojsk.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 3910⁵ dnia 24/6 1920 r.
L. załącz. Wydział.

48

O d p i s.

POLSKA MISJA WOJSKOWA

Sewastopol , dn. 10/VI.20.

NA POŁUDNIU ROSJI.

Nr.830.

DO

NACZELNEGO DOWODZTWA W.P.

w W a r s z a w i e.

SYTUACJA BOJOWA.

1/ Bolszewicy, którzy przygotowali byli następowanie na froncie Krymskim, wobec ofensywy naszej główne swe siły skierowali na nasz front. Przerzucone zostały: kawaleryjska armja Budiennego, 2. i 3. bryg. 42. piech. dyw., podobno "czerwonna" kaw. dyw. ze specjalną brygadą. Bolszewicy przeszli do obrony przygotowując dwie linje obronne w rejonie Perekopu - Stypie trwałych polowych umocnień z kilkoma rzędami drótów kolczastych.

Oslabienie grupy krymskiej były także wywołane rozrosnięciem się powstańczego ruchu Tutiunniuka /prawy brzeg Dniepru/, Machno /podobno rejon węglowy/ i Kocury /Ekaterynosławska gub./ dla walki z którymi zostały skierowane 57. dyw. piech. /?/, -dwie brygady, 1. br. 56. dyw. p. /?/, 29. i Sybirska dywizje. Zastąpiły je oddziały, które przerzucono z 12. i XIV. armji. - Są to dane otrzymane z tut. sztabu, a więc na ich odpowiedzialność podaje. Jednocześnie bolszewicy prowadzili niezwykle silną agitację wśród wojsk tut., ogłoszwszy amnestję dla wszystkich, którzy przejdą do czerwonej armji dla walki z polakami, rozrzucając nową odezwę generałów Brusikowa, Poliwanowa i innych, nawołującą do zjednoczenia się przeciwko Polsce. Agitacja ta wywarła pewne zamieszanie nawet w tut. sztabie, gdzie wśród młodszych oficerów myśl ta uzyskała sobie zwolenników, według słów gen. Machrowa Szefa Sztabu, ale Wrangiel rach ten zdusił.

Cały wysiłek tut. sztabu został skierowany w kierunku reorganizacji i uporządkowania armji i zrobiono pod tym względem b. dużo; zaopatrzenie i umundurowanie korpusów zostało doprowadzone do zapewne dobrego stanu, żołnierze i oficerowie - podciąg-
nięcia i ćwiczeni b. silnie, środki techniczne jak tanki i opan-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New YorkPILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New YorkPILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New YorkPILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

cerzone samochody doprowadzone do stanu czynnego, były oczyszczone, jednostki zlano w większe całości organizacyjne.

Duch wojsk b. znacznie się poprawił. Pomimo, że praca nie była całkowicie doprowadzona do końca, gen. Wrangiel przeszedł do ofensywy 7 czerwca rb. Plany, do których stale telegrafowałem do Nacz. Dow. były parokrotnie zmieniane.

Początkowo chciał Wrangiel przejść na prawy brzeg Dniepru, aby przez skoordynowaną akcję z naszymi wojskami jaknajprędzej doprowadzić do likwidacji wojsk bolszewickich na prawym brzegu Dniepru. Wobec jednak braku odpowiedzi z naszej strony na notę, odmowy wspólnej akcji na Odese i wystąpienia pana Skąpskiego, porzucił myśl tę i zatrzymał się na planie zajęcia tylko trójkąta między Dnieprem i linią Aleksandrowsk-Melitopol i morzem, nie chcąc dopuścić do jakiegokolwiek konfliktu z nami lub ukraińcami.

Do akcji tej użyte trzy korpusy: 1 korpus gen. Kutiepowa otrzymał zadanie forsowanie przesmyka Perekopskiego i wysunięcia się na północ do Dniepru; korpus/ połączony kozacki /swodnyj/ pod dowództwem gen. Pisarewa - zajęcie Siwaszu i posunięcie się wzdłuż linii kolejowej Czengar-Melitopol. 3 korpus gen. Słazczewa był użyty na desant w okolicach Garełoje-Kiryłowka z zadaniem przecięcia kolei Czengar-Melitopol, atakowanie bolszewików na półwyspie Czengarskim i połączenie się z korpusem Pisarewa. Jako zadanie fakultatywne postawione było zajęcie Melitopola. Prócz pociągów pancernych w operacji użyte zostały 23 tanki i około 20 opancerzonych samochodów. Operacja była przygotowywana w tak ścisłej tajemnicy, że oprócz paru oficerów z biura operacyjnego nikt nie o tym nie wiedział.

Ja byłem utrzymywany w kursie wypadków przez gen. Machrowa, na skutek rozkazu Wrangla. Dodać muszę dla charakterystyki, że wczoraj Wrangiel z pozycji przysłał telegram do sztabu, który mi pokazano, z zapytaniem, czy jestem poinformowany o przebiegu akcji i prośbą o informowanie Nacz. Dow. W.P. -

W rezultacie 3-dniowej walki: korpus Kutiepowa rozbił grupę bolszewicką na dwie części posunawszy się pod Czaplino, które zostało zajęte. Zachodnia grupa bolszewicka odeszła na Adamań,

gdzie była rozbita, a 463. p. sowiecki był wzięty do niewoli. Wschodnia grupa była odesiśnięta do morza. Ostatecznie gen. Kutiepow wyszedł na linię Kałanczak-Czaplinka-Askanja Nowa. Gen. Pisarew zaatakował nieprzyjaciela i wyszedł na linię Juricewo-Rozdżestwien-skaja-Nowo-Michajłówka, wysławszy pociąg opancerzony na spotkanie Słaszczowa do st. Sokoło-Gornoje. Generał Słaszczew przeciął linię kolejową Wielki Utling i Akimówkę a dzisiaj zajął Melitopol. W rezultacie walk zostało wzięte 4500 jeńców, 25 armat, duża ilość kulomiotów i zdobyczy wojennej.

Walki, sądząc ze słów uczestników noszą charakter b. zacięty. Szczególnie łotyżska dywizja zacięty stawiała opór.

W rezerwie u Wrangla pozostają jeszcze niewprowadzone do walki Drozdowców i korpus kozaków dońskich.

Jak meldowałem telegraficznie gen. Wrangiel na prawy brzeg Dniepru przejść nie zamierza o ile do tego nie zmusi go sytuacja bojowa na naszym froncie. Z rozmów wyniosłem wrażenie, że byliby ogromnie zadowoleni, gdyby sytuacja pozwoliła im na okazanie nam pomocy. Gen. Machrow prosił zakomunikować Nacz. Dow. W.P. prośbę o wydanie rozkazu do W.P. i wpłynęło na ukraińców, aby nie zachowali się wrogo w razie spotkania się wojsk, gdyż oni są wszystko gotowi zrobić, aby konfliktu uniknąć.

Polityka wewnętrzna.

Przed paroma dniami przybył tu b. minister Krywoszejn, projektowany na pomocnika Głównodowodzącego od Spraw Zarządu Cywilnego. Podobno Krywoszejn stanowiska tego nie przyjął, ale pełni obowiązki czasowo do zorganizowania tych spraw i obecnie zastępuje Wrangla, który jest na froncie. Wskutek świadomości, że sprawa zarządu cywilnego nawet na terenach wojskowych jest warunkiem zwycięstwa i że władze wojskowe zupełnie się do tego nie nadają, mianował Wrangiel przy korpusach komisarzy od spraw cywilnych. Również ostatnio mianowani zostali przedstawiciele zarządu rolnictwa, którzy mają za zadanie antychmiast przeprowadzać reformę rolną.

Projekt reformy rolnej został jeszcze raz przy udziale Krywoszeina przajrzany i teraz rzygotowuje się w ostatecznej formie. Z ogłoszonych deklaracji widać, że przeprowadzenie parcelacji ziemi ma być poruczone Ziemstwu Włości /wołostnoje

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ziemskoje samouprawlenje/, które mają oddać ziemię drobnym posiadaczom pracującym na roli i za ziemię ma być płacone państwu. W ten sposób postawiona reforma sprowadzi się do legalizacji stanu dzisiejszego posiadania dla ratowania załadady własności będzie wprowadzona zapłata za ziemię.

Obietnica wprowadzenia Ziemstw wogóle i ziemst włości wszechstanowych jako jednostki organizacyjnie zasadniczych, wskazuje, że reforma samorządu miejscowego ójdzie drogami wskazanymi przez rząd tymczasowy ks. Lwowa z pierwszego okresu rewolucji. Sprawa robotnicza jak to widać z załączonego referatu nie może być uregulowana wobec szalonego spadku rubla miejscowego, który wywołuje coraz to większe apetyty robotnicze. Postępem w tym kierunku jest płacenie towarami i produktami za pracę, unikanie zaostrzania sprawy podczas okresu strejkowego, silna agitacja bolszewicka prowadzona w szczególności wśród robotników portowych zwiększa jeszcze ilość strejków, zaostrza sprawę i wywołuje areszty i kary śmierci. Ogołnie jak to widać z załączonego rozkazu Wrangla idea monarchiczna i religijna występuje na pierwszy plan. - Prawica i popo nie bez poparcia Wrangla rozpoczęli b. energiczną pracę. "Wieczernieje Wremia" i cały szereg działaczy koło niego się grupujących systematycznie urządza zebrania, które wskazują monarchę i cerkiew jako zbawienie Rosji. Pojmując jednak prawidłowej sytuacji wewnątrz gen. Wrangiel posuwa się nawet do haseł, które w jego ustach przybierają charakter demagogiczny np. "ziemia i wola narodowi" etc..

Żywie tutaj. Jest właściwie wymienniem. Głód b. dotkliwie daje się we znaki. Rynek b. często świeci pustkami; ceny wzrosły wskutek zrozumiałej w tych warunkach spekulacji do wielkości nieprawdopodobnych; np. f. chleba - 120 rb. funt masła około 5.000 rb. mięso 1500-200 rb. Do tego jeszcze bardzo silna epidemia azjatyckiej cholery z b. dużym procentem śmiertelności.

122
Odbył się w Symferopolu zjazd tatarski, ale wobec zgóry narzuconego programu wykluczającego tematy polityczne pokazniejszej roli odegrać nie mógł. W rezultacie wybrał 5 delegatów, którzy łącznie z przedstawicielami rządu mają opracować środki dla rozwoju kulturalnego i ekonomicznego tatarów. Zresztą tatarzy tutaj b. małe odegrają rolę; przywódcy ruchu

ukryli się przed represjami Denikina jeszcze, do Azerbejdżanu, i Gruzji i Turcji. Sympatje tureckie i niemieck^{nich} wśród ~~ludnoś~~ ~~ci~~ są b. silne.

Gen. Mangin z większością misji francuskiej został odwołany do Pryża. Jest to skutek rozezarowania do akcji sił zbrojnych południa Rosji. Gen. Mangin zastrzegł się przeciwko przypisywaniu jego wyjazdowi znaczenia politycznego, wskazując na to, że odwołanie nastąpiło przed opuszczeniem Noworosyjska. Przed wyjazdem dosyć pesymistycznie się wyrażał o akcji Wrangla, chociaż przyznawał, że wojskowo ten ostatni dużo zrobił. Jako na duży błąd wskazywał na zły dobór ludzi wyłącznie ze sfer prawych i zbyt mały liberalizm ~~xxxxxxxxxxxx~~ działalności.

Na jego ~~xxxxxxxxxxx~~ miejsce mianowany jest szefem misji mjr. Etievan. - Anglicy mają pomagać tylko do 1. czerwca, spodziewają się, że do tego czasu misja ich zostanie silnie zredukowana. Przedstawiciel Serbji mjr. jest odwołany. W ten sposób wszystkie misje dążą do zlikwidowania swych spraw w południowej Rosji. Zato amerykanie i japończycy rozpoczęli tutaj pracę o szerszym zakresie. Podobno ci ostatni obiecują jakąś pomoc.

Wobec tego wycofywania się Ententy z akcji gen. Wrangla, ten ostatni postanowił walkę prowadzić na własną rękę, licząc, że tylko Polska może mu pomóc i że tylko w połączeniu z nami może mieć widoki powodzenia. Stąd cały wysiłek skierowany jest do pozyskania nas.

Co do Ukrainy musieli otrzymać jakieś informacje nie bardzo dla siebie przychylne. Zamiast poprzedniego masowania opinji o bliskim sojuszu z Petlurą nie wyrażanej ale dającej się wyczuć pewności, że Petlura ~~xxxxxx~~ wejdzie z nimi w kontakt, wobec zmiany ich haseł, dzisiaj podkreślał mi, że obawiają się wrogich wystąpień ze strony Petlury, że głównie chcą rozmawiać z Polską jako ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ jedynym czynnikiem odpowiedzialnym. Usilnie te kołportują się wiadomości, że Petlura jest b. mało popularnym, że włościanie mu nie wierzą i t.p. Z ukraińcami tutaj starają się politykować: ułatwiają im przejazd na Ukrainę, w grupach tych przemycając i Rosjan, przypuszczam, że dla agitacji. W każdym razie dzisiaj i możliwe że na dzisiaj tylko

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

niezależność Ukrainy uznają.- Dodać muszę, że ukraińców jak to z paru źródeł ustaliłem jest około 60% w dwóch korpusach nie kozackich. Wśród nich jest mało ^{ty} przekonania i poczucia narodo- wego ukraińców, ale wszyscy korzystając z tego, że są stałymi mieszkańcami Ukrainy starają się wyjść z więzki tu, sto- sunków i dostać się do armji otoczonej aureolą zwycięstw, gdzie warunki s^z użby są lepsze i akcja której budzi wiarę. Należy więc się liczyć z możliwością masowej dezercji z A.O. w razie styku z naszymi wojskami. Ogromna ilość zgłasza się ich do ~~-----~~ mnie, prosząc o przyjęcie pod opiekę, oswobodzenie z wojska itp. Przyjmując ~~ich b. uprzejmie odmawiam,~~ tłumacząc, że nie mam instrukcji od Nacz. Dow. i że jest to kompe- tencja władz ukraińskich. Jednakże sprawa ta musi być rozstrzyg- nięta zasadniczo. P^od tym względem nie mam absolutnie żadnych wskazówek, gdyż poczta, sądząc z telegramu, gdzie instrukcje się zawierają mnie nie dochodzi.

Zwrócili się do mnie rusini galicyjscy. Jest ich około 200 w Bałakławie o 12 w. stąd w obozie Galiczian. Skład ich jest b. róż- ny: są wzięci przez Denikina do niewoli podczas jego walk z Petłurą, są ci, którzy przeszli do niego jesienią r. z., są oficerowie, którzy przeszli z A.O. do oddziałów galicyjskich. Proszą o przewiezienie ich do kraju bądź na Ukrainę dla wstąpienia do armji Petlury.

Narazie odmówiłem im pomocy do otrzymania instrukcji od N. Dow. Sprawy ukraińskie są żywo komentowane w prasie naogół dla nas życzliwie. Jeden tylko " Krymskij Wiestnik" bardzo na nas napada. Jest to organ żydowski stojący blisko kadetów i podobno mający stosunki z anglikami.

POSKA I WRANGL.

Stosunek Wrangla do nas jak jaż zaznaczyłem jest uprzedzający , chociaż nie bez pewnego rozgoryczenia wskutek naszej rezerwy. Odezwę Naczelnika Państwa na Ukrainie zinterpretowali jako akt wrogi, po otrzymaniu ode mnie tekstu ogłoszonego w Monitorze zdania změnili. Instrukcja z Nacz. Dow. o linji, której mam się przytrzymywać otrzymałem. Jednakże zaznaczyć muszę, że mam pod tym względem utrudnienia działalność wobec tego że 1/p. Skapski

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

w pierwszej swej rozmowie nastawał na wysłanie Misji do Polski
co znalazło wyraz w nocie, 2/ w ostatni.....
/ nie czytelne/ przeprowadził cały szereg pertraktacji z Kry-
woszczyńskim i ks. Trubeckim, wysuwając konieczność uznania wszyst-
kich państw nowoutworzonych na b. terytorjum R^osji, stworzenia
sojuszu między temi państwami i R^osją do którego wejdzie tak-
że i Polska, ~~XXXXXXXXXXXX~~ przyznania Polsce Naczelanego Do-
wództwa w kierowaniu akcją przeciwko bolszewikom. Nie wiem, jak
pogląd Nacz. Dow. na na takie postawienie sprawy, w każdym razie ^{to}
według mego zdania wychodzi za zakres dany przez instrukcje.
Ze swej strony muszę zameldować : że jeżeli my dłuższy czas
nie odpowiemy na ich wystąpienia, stracimy wpływy i dogodną chw-
lę dla ich uzyskania, a w dodatku łatwo możemy doprowadzić do
połączenia Krymu z bolszewikami, co nie tylko ^{we} wojskowe ale po-
litycznie wydają mi się groźnem.

Gdy y Nacz. Dow. nie uznało za możliwe związywać się z Wranglem
w formie dalej idącej, abyby nie było wskazaniem dać pozory
podtrzymywania kontaktu bojowego informując mnie na ile to
możliwe, dla zawiadomienia Wrangla o ruchach bolszewickich i
planach swych, a ja wyzyskiwałbym ten moment, aby nie nangażując
się stwarzać wrażenia okazania im poparcia.

Uważałbym to tembardziej za wskazane, że musimy już dzisiaj myś-
leć o tem, by mieć grupy przysiężej Rosji zorientowane w naszą
stronę, co nam ułatwi wykorzystanie w przyszłości tych ogromnych
perspektyw, które przed nami w Rosji się otwierają. Wyzyskiwanie
pod tym względem tej walki na śmierć i życie z bolszewikami
może dać b. duże rezultaty.

Z a z g o d n o ś ć d o p i s e

